

УДК 338.432:631.1.016

*О.В. ШУБРАВСЬКА, доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу форм і методів господарювання в
агропродовольчому комплексі
Державна установа
«Інститут економіки та прогнозування
НАН України»*

Розвиток агропродовольчого виробництва України: завдання і виклики¹

Постановка проблеми. Розвиток агропродовольчого виробництва, його тенденції й ще більше – довгострокові перспективи, значною мірою визначаються загальним станом економіки, який в Україні, як відомо, нині вельми далекий від сприятливого і навряд чи суттєво поліпшиться принаймні найближчими роками. Водночас аграрний сектор країни в силу специфіки продукції, що ним виробляється, традиційно не настільки гостро, як інші галузі національного господарського комплексу, відчуває кризу платоспроможного попиту на споживчому ринку, що значно підвищує його загальну економічну сталість. Цьому немалою мірою сприяє також досить тривала орієнтація вітчизняних виробників і трейдерів на зовнішні ринки збуту та в цілому успішне їх освоєння. Однак відносно високі економічні показники, які галузь демонструє протягом останніх років (включно з провальним 2015 р.), усе ж дають мало підстав для оптимізму як стосовно підтримання у перспективі високих середніх темпів зростання виробництва, так і доцільності цього в умовах наявних струк-

турних деформацій. Не радує також висока частка агропродовольчої продукції у вітчизняному експорті, що доводить не лише про занепад інших національних виробництв, але й може стати провісником остаточного закріплення за Україною статусу світового постачальника сільськогосподарської сировини з усіма наслідками, що з цього випливають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку агропродовольчого виробництва займається велика кількість вітчизняних учених. Серед них, зокрема, В.Г. Андрійчук [1], Ю.О. Лупенко [7], Б.Й. Пасхавер [8], П.Т. Саблук [10] та багато інших. Водночас проблема пошуку дієвих механізмів протидії сучасним викликам сталого економічного розвитку аграрного сектора України потребує подальшого опрацювання.

Мета статті – визначення невідкладних завдань сучасного розвитку вітчизняного агропродовольчого виробництва й оцінка викликів, які належить подолати для забезпечення сталого та збалансованого зростання у галузі.

Виклад основних результатів дослідження. В усіх країнах світу стратегії розвитку аграрних секторів спрямовані на досягнення в цілому ідентичної основної мети: усталеного забезпечення населення доступ-

¹ Дослідження виконано за підтримки НАН України у рамках відомчої теми «Ресурсні можливості розвитку аграрного сектора економіки України» (номер державної реєстрації 0114U001638).

© О.В. Шубравська, 2016

ною й безпечною їжею. Для цього передбачається необхідність розв'язання тих чи інших тактичних завдань, перелік і механізми реалізації яких залежать уже від національних особливостей та поточного етапу агропродовольчого розвитку. Так, у США Закон про сільське господарство 2014 року [17], на відміну від законів попередніх періодів, у підтриманні фермерських доходів замість традиційного прямого субсидування пропонує більшою мірою зосередитися на управлінні ризиками сільгоспвиробництва, передусім, спровокованими несприятливими погодними умовами, хворобами рослин і тварин, а також ціновими коливаннями на продовольчому ринку. Для підтримання доходів фермерів у відзначених нестабільних умовах передбачені, зокрема, часткове відшкодування їм страхових виплат, заохочення розвитку виробництв із високою доданою вартістю, фінансування програм закупівель сільськогосподарської продукції, національних та міжнародних програм сприяння збуту продукції тощо. Особливу увагу приділено також програмам ресурсозбереження. Поряд із достатньо звичною для США (як і для решти розвинутих країн світу) консервацією сільськогосподарських угідь у зазначеному законі прописане виділення суттєвих обсягів бюджетних коштів на розвиток відновлювальних джерел енергії й підвищення енергоефективності, виробництво органічної продукції, наукові дослідження щодо впливу змін клімату на сільське і лісове господарство.

Метою затвердженої в Україні у 2015 році Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки визначено підвищення конкурентоспроможності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС та міжнародних стандартів [3]. На наш погляд, така мета спрямовує на забезпечення достатньо високого (враховуючи вже існуючі, тобто стартові результати) позиціонування сільського господарства країни в глобальному й національному економічному просторі, справедливо акцентує увагу на необхідності досягнення сталого розвитку сільської місцевості та дотримання кращих міжнародних практик. Усе це, безу-

мовно, є важливим. Однак це аж ніяк не гарантуватиме структурної збалансованості й довгострокової стійкості сільськогосподарського виробництва, що формує передумови його успішного розвитку в перспективі та стабільно високого рівня національної продовольчої незалежності.

У цьому зв'язку видається, що довгостроковою метою розвитку вітчизняного агропродовольчого виробництва доцільніше визначити забезпечення національної продовольчої безпеки і реалізації експортного агропродовольчого потенціалу на засадах сталості й інноваційності [13]. При цьому необхідно пам'ятати, що експорт слід розглядати насамперед як один із ключових чинників стабілізації внутрішнього продовольчого ринку країни. Відповідно нарощування експортних поставок агропродовольчої продукції за будь-якої макроекономічної ситуації не повинне зводитися в ранг самоцілі, а здійснюватися з урахуванням національних інтересів як на світовому ринку, так і стосовно використання природних ресурсів сільгоспвиробництва.

Національні інтереси України у сфері агропродовольчого виробництва й експорту, очевидно, полягають у повноцінному і стабільному насиченні внутрішнього продовольчого ринку високоякісною й доступною (передусім за ціною) продукцією, а також у вивезенні її надлишків у випадку достатньо високої економічної виправданості цього. Економічна виправданість у даному контексті означає не стільки одержання експортерами короткострокової вигоди в умовах сприятливої цінової кон'юнктури світового ринку, скільки повинна стати результатом цілеспрямованого і довготривалого закріплення на ринку в сегментах продукції, яка має нижчу цінову волатильність, специфічні конкурентні переваги тощо. Передусім, це стосується продукції з високим ступенем переробки, інноваційної, органічної. При цьому основною передумовою тривалого збереження високих рівнів національної продовольчої безпеки і зазначених експортних позицій є дотримання екологічних обмежень сільськогосподарського виробництва, без чого його розвиток уже в недалекому майбутньому не зможе здійснюватися в на-

лежних масштабах через деградацію й виснаження основних ресурсів – ґрунту і води.

Добре відомо, що країни починають реально перейматися розв'язанням екологічних проблем по мірі підвищення рівня свого економічного розвитку [15]. Встановлено, що «точкою відліку» є ВВП на душу населення у розмірі близько 8 тис. дол., а вже при доході у 10 тис. дол. спостерігається чіткий додатний зв'язок між прискоренням економічного зростання й підвищенням якості води та повітря [7].

Зі зростанням добробуту значення екологічних нормативів виробничої діяльності збільшуються, а контроль за їх дотриманням стає жорсткішим. У розвинених економіках постійно вдосконалюються технології виробництва продукції з метою ефективнішого використання сировини, ведеться пошук заміників обмежених видів ресурсів (зокрема, викопних). Уже нині бачимо приклади використання електричного, водневого транспорту, який приходить на зміну бензиновому. Це ж стосується й виробництва ряду видів харчової продукції, яку зараз взагалі можна штучно синтезувати (наприклад, сир і яйця з ГМ дріжджів [19], свинина з вівса й бобів [12]) або виробляти з сировини, яка раніше вважалася для цього непридатною (водоростей, медуз, комах і т. ін.). Б. Гейтс, наприклад, інвестував мільйони доларів у створення бургера, який не містить м'яса (Impossible Burger). Глобальний ринок подібних рослинних заміників м'ясної продукції вже нині оцінюється в 1,8 млрд дол., а до 2020 року, за прогнозами, сягне 2,2 млрд дол.

Разом із тим основою для такої синтетичної їжі, як правило, служать рослини та їхні частини. Отже, незважаючи на можливості, які відкриваються перед людством щодо скорочення у перспективі масштабів використання традиційних ресурсів сільгоспвиробництва (передусім землі й води), повністю замінити їх нереально хоча б з огляду на існуючі у людей традиції споживання їжі, зокрема, бажання одержувати від неї задоволення та користь. Мабуть, як і описували світові класики фантастичного жанру, в майбутньому процес насолоди натуральною їжею зможуть собі дозволити лише вибрані. Чи вдасться в нашій країні з її величезним

агропродовольчим потенціалом уникнути такої проблеми – питання, відповідь на яке формується у т.ч. і в нинішній час. Очевидна необхідність запровадження моделей ресурсоощадливого господарювання, успішно апробованих у розвинутих державах, із метою збереження у сільському господарстві потенціалу екологічно врівноваженого економічного зростання, для чого, передусім, необхідно підвищувати рівень екологічної свідомості українського суспільства, у т.ч. й аграріїв. Потрібно, нарешті, зрозуміти, що проблема забезпечення екологічно виправданого землекористування не може зводитися до простого заміщення мінеральними добривами винесених з урожаєм із ґрунту поживних речовин, як це зараз уявляється багатьма агровиробниками. Не менш важливим є також збереження структурності ґрунту та необхідного вмісту в ньому мікроорганізмів, що створює оптимальні умови для одержання високих й усталених урожаїв. А це вже потребує комплексного перегляду застосовуваних технологій.

Виходячи із зазначеної вище мети агропродовольчого розвитку, основними його завданнями в сучасних умовах вважаємо такі: стабілізація доходів сільгоспвиробників (насамперед, дрібних і середніх), гарантування доступності й безпечності агропродовольчої продукції, забезпечення належного екологічного статусу основних ресурсів сільгоспвиробництва (земельних і водних). У принципі, такі завдання не є новими й ставляться перед аграрним сектором давно (в тому чи іншому вигляді всі вони сформульовані також і в згадуваній вище Єдиній комплексній стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки), однак нині, з урахуванням макроекономічної ситуації в країні й світових тенденцій, загострюються виклики, які постають перед галуззю у процесі розв'язання цих завдань, і сам процес усе більше набуває статусу безальтернативного.

У контексті стабілізації доходів вітчизняних агровиробників основні виклики формуються під впливом як загальної економічної ситуації в Україні та на світовому продовольчому ринку, так і в агропродовольчому комплексі країни. Високий рівень залу-

чення українського аграрного сектора в глобальний простір знижує економічну сталість сільськогосподарського виробництва переважно через погіршення останніми роками світової цінової кон'юнктури [14], а саме: триваючого шостий рік поспіль загального падіння продовольчих цін [16]. Внутрішні ж інфляційні й девальваційні процеси скорочують доходи виробників і роблять їх практично непередбачуваними внаслідок зниження платоспроможного продовольчого попиту, розбіжностей у часі між здійсненням витрат на придбання виробничих ресурсів та одержанням виручки від реалізації сільгосппродукції, високої частки імпорту в ресурсному забезпеченні сільськогосподарського виробництва. Не маючи великих можливостей впливати на загальну економічну ситуацію в національній і світовій економіці, аграрні виробники повинні максимально адаптуватися до неї. Значною мірою зменшити зазначені негативні прояви можна відкоригувавши структуру агропродовольчого виробництва (й експорту), сформувавши розвинену інфраструктуру збуту, передбачивши необхідність прогнозування обсягів (і каналів) реалізації виробленої продукції та їх завчасного узгодження з масштабами виробництва й асортиментом.

Стосовно структурної корекції, насамперед, мова повинна йти про збільшення частки агропродовольчої продукції з високою доданою вартістю, яка, як відомо, меншою мірою схильна до цінових коливань. Проте водночас ринки такої продукції традиційно вважаються набагато більш монополізованими і в силу цього менш доступними для виробників. Однак це стосується практично всіх сегментів глобального продовольчого ринку, включаючи й сільськогосподарські. Наприклад, світовий ринок безалкогольних напоїв контролюють в основному дві транснаціональні компанії (Coca-Cola і PepsiCo) [9], а світовий ринок зерна на 90% контролюється лише п'ятьма концернами (при цьому лідери ринку – компанії Cargill та ADM разом контролюють 65% світової торгівлі) [2]. В Україні ситуація в цілому аналогічна: 70% ринку свіжих молочкопродуктів контролює 10 компаній [11], а на експортному ринку зерна у 2014 році по-

над 70% становила частка семи компаній [4] (з яких навіть не всі займалися вирощуванням зернових, хоча й визначали ціни на внутрішньому ринку).

У цьому зв'язку у виробників як сільськогосподарської, так і харчової продукції є по суті два варіанти розв'язання проблеми зміцнення своєї присутності на продовольчому ринку: вбудовування у вже існуючі, у т.ч. глобальні, ланцюжки та/або їх формування. Очевидно, що з реалізацією обох цих процесів найуспішніше в змозі справитися потужні підприємства, здатні забезпечити достатню конкурентність своєї продукції як за ціновими, так і за якісними показниками. Решта ж, дрібніші виробники, змушені або вбудовуватися у ланцюжки, сформовані великими гравцями ринку, або йти з нього, принаймні, як автономні учасники процесу.

Успішність функціонування таких ланцюжків на макрорівні визначається повнотою задоволення інтересів усіх суб'єктів ринку, у т.ч. й кінцевих споживачів продукції. Досягнення цього, як показує досвід розвинених економік, забезпечується з боку компаній-переробників агросировини за рахунок зваженого відбору товарного асортименту і його диференціації для внутрішнього й зовнішнього ринків, формування особливих відносин з аграріями-постачальниками сировини (наприклад, обов'язкового їх представництва у раді директорів компанії, узгодження з ними закупівельних цін, забезпечення їм вільного доступу до закритої інформації компанії щодо здійснених поставок і одержаних виплат, надання їм безпроцентних авансів на купівлю основних виробничих ресурсів, консультування з питань підвищення ефективності їхньої діяльності тощо). Основне завдання аграріїв – своєчасність поставок сільськогосподарської продукції обумовленої якості, чітке дотримання укладених договорів. Відносини ж із ритейлерами мають ґрунтуватися на гарантуванні їм оперативності поставок готової продукції та, бажано, непорівнянній з конкурентами пропозиції. Своєю чергою продавці зобов'язуються здійснювати оплату постачальникам згідно з укладеними договорами і забезпечувати територіальну доступність продовольства для його кінцевих споживачів.

чів. Лише такі економічні відносини можуть стати основою нарощування виробництва продукції з високою доданою вартістю у сучасних умовах жорсткої конкуренції й необхідності протистояння гігантам глобального продовольчого ринку.

Виходячи з цього, одним із першочергових завдань української держави, як неодноразово зазначалося, є стимулювання об'єднання малих сільгоспвиробників до конкурентоспроможних (як за кількістю виробленої ними продукції, так і за її якістю) масштабів та надання їм певних преференцій для створення агропереробних підприємств, що послужить запорукою повноцінної реалізації їх виробничого потенціалу і довгострокової стабілізації доходів.

Не менш важливим, ніж налагодження переробки сільгосппродукції, є визначення агровиробниками свого місця у ланцюжку створення доданої вартості, прогнозування виробництва й продажів, управління запасами. З метою активізації таких процесів варто передбачити можливість хоча б часткового фінансування витрат дрібних виробників та їхніх об'єднань на одержання відповідних консультаційних послуг.

Такі консультації можуть також бути корисними і стосовно освоєння «розумних» сільськогосподарських практик, залучення вітчизняних аграріїв до вирощування «нішевих» культур, зокрема таких, що демонструють високий рівень адаптації до зростаючих нині несприятливих змін клімату, користуються підвищеним експортним попитом тощо.

Наприклад, культурами, перспективними для України в плані найкращої пристосованості до сучасної нестачі вологи в ґрунті, агрономи називають, насамперед, сорго, просо, бобові (нут). Водночас відзначається, що широке їх запровадження у виробництво стримує низький розвиток комерційної інфраструктури та небажання зернотрейдерів займатися експортом зерна цих культур [5].

Популяризація здорового способу життя, більша заінтересованість великих переробників (зокрема, в країнах ЄС), закінчення терміну патенту на виробництво зумовлюють високу привабливість вирощування високоолеїнового соняшнику, олія з якого від-

різняється від традиційних сортів 80-90%-м вмістом мононенасиченої кислоти і лише не більше, ніж на 10% складається з насичених жирів, визнаних шкідливими для здоров'я людей. Українські виробники поступово розширюють посіви такого соняшнику: за оцінками, за останні 5-6 років вони збільшилися на 60-70%. Однак у загальній площі відповідних посівів частка високоолеїнових сортів становить нині лише 3%.

Окрему увагу варто приділити необхідності відновлення в Україні виробництва твердої пшениці, вітчизняна селекція якої має давню історію й нині також представлена чималою кількістю високопродуктивних сортів. Ця культура має практично необмежений експортний потенціал, а крім того, є сировиною для виробництва високоякісного борошна, затребуваного як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Підвищення доданої вартості в аграрному секторі – це також розвиток тваринництва, відповідального не лише за насичення внутрішнього ринку відповідною м'ясо-молочною продукцією, але й за забезпечення рослинництва органічними добривами, виробництво біогазу (і посилення таким чином енергонезалежності країни). Разом із тим варто нагадати, що з тваринництвом пов'язують поглиблення проблеми глобального потепління внаслідок збільшення викидів парникових газів, передусім метану. За даними Агентства США із захисту навколишнього середовища (EPA) у 2013 році сільське господарство США виробило 9% загальних обсягів викидів парникових газів, з яких третина припала на скотарство [18]. Отже, стимулювання розвитку тваринництва в Україні у стратегічній перспективі необхідно узгоджувати не лише з масштабами відповідного попиту, а й із дотриманням основних екологічних вимог. Тут також слід передбачити активізацію процесу консультування виробників щодо можливостей мінімізації негативних наслідків їхньої діяльності для довкілля. Так, EPA пропонує у сфері управління земельними ресурсами і рослинництва скорочувати викиди парникових газів внесенням точно розрахованої кількості необхідних для сільськогосподарських культур азотних добрив, що матиме ре-

зультатом зниження рівнів викиду окису азоту. У сфері тваринництва, насамперед, потрібне підвищення продуктивності тварин (і зменшення таким чином викидів газів із розрахунку на одиницю виробленої продукції) за рахунок селекції та коригування практик годівлі для скорочення кількості метану, утворюваного під час травного циклу тварин. У сфері прибирання, зберігання й використання гною має контролюватися процес його розкладу і добуватися метан для виробництва відновлювальної енергії. Замість розміщення у рідкому вигляді у відстійниках гній треба перетворювати у суху речовину або виносити на пасовища. Можливе також зберігання гною у спеціальних анаеробних ємностях для максимізації виділення метану й наступного його використання як замітника викопного палива.

Такого роду підходи описані в спеціальній літературі та повинні стати доступними широкому колу вітчизняних аграріїв, як і в цілому агроінноваційні практики, запровадження яких стримується насамперед відсутністю національної інноваційної системи та відповідного запиту з боку держави, на чому також неодноразово наголошувалося.

Очевидно, що немалу роль у процесі збільшення доданої вартості в аграрній сфері й підвищення доходів сільськогосподарських виробників покликана відіграти також логістична інфраструктура, у т.ч. зовнішньоторговельна, передусім транспортна і складська системи. У цьому контексті завданням держави є безпосередня участь у розвитку вказаних систем, формування умов для залучення у ці сфери приватних інвесторів, надання пільг на будівництво відповідних об'єктів об'єднанням сільгоспвиробників.

Щодо гарантування доступності та безпечності агропродовольчої продукції головними проблемами нині є зумовлений економічною кризою низький платоспроможний попит населення країни, а також несформованість системи контролю якості такої продукції по всьому ланцюгу її виробництва й обігу. Якщо перша проблема знаходиться в цілому поза сферою агропродовольчої діяльності, то друга – в компетенції профільних органів держуправління та безпосередніх виробників сільгосппродукції й продо-

вольства. За оцінками спеціалістів, незважаючи на певні зрушення, до її остаточного розв'язання ще доволі далеко. Так, на думку Голови Держпродспоживслужби В. Лапи, в Україні європейські принципи щодо безпечності та якості продовольства на рівні законодавства запроваджені на 30-40%, а повного визнання еквівалентності вітчизняної системи безпечності продукції європейським нормам слід очікувати не раніше, ніж за 5-7 років. Серед підприємств харчової промисловості нині лише 20% запровадили й запроваджують систему аналізу небезпечних факторів і контролю у критичних точках (НАССР), тоді як повне її запровадження на потужностях, що задіяні на виробництві харчових продуктів, Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» передбачено протягом 2017-2019 років.

Ще менш підготовлені до повномасштабного функціонування такої системи контролю якості вітчизняні аграрії, особливо малі й середні. І тут знову постає питання доцільності розширення їхньої поінформованості – у даному контексті, передусім, щодо необхідності й конкретних способів запровадження європейських «належних» сільськогосподарських практик згідно зі стандартами Global GAP, а також щодо основних принципів НАССР.

Щодо необхідності та соціально-економічної виправданості прагнення до забезпечення прийняттого екологічного статусу земельних і водних ресурсів сільськогосподарського виробництва неодноразово згадувалося, у т.ч. і в цій статті. Слід лише підкреслити, що процес підвищення екологічної свідомості населення країни, включно з виробниками агропродовольчої продукції, повинен бути суміщений із широким використанням державою економічних важелів стимулювання впровадження ощадливих, екологічно дружніх агротехнологій, підвищення ресурсної ефективності та використання безвідходних технологій. Враховуючи досить високу витратність переходу виробників усіх видів агропродовольчої продукції на модель ресурсозбереження, необхідно використовувати інструменти їх фінансового заохочення і при цьому передбачити жор-

сткі каральні санкції, які унеможливають розвиток виробництв, що підривають засади сталого господарювання. Це тим більше актуально у зв'язку з усе вираженішим впливом змін клімату на сільгоспвиробників по всьому світу, включаючи й Україну. За таких умов нераціональне використання природних ресурсів агровиробництва, зокрема, недотримання оптимальної у зональному розрізі структури посівів сільгоспкультур, норм концентрації тварин тощо вже в осяжному майбутньому може створити реальну загрозу національній продовольчій безпеці.

Разом із тим наприкінці 2015 року до Парламенту був поданий законопроект щодо дерегуляції у сфері земельних відносин, яким запропоновано відміну ряду дозволів у землевпорядній сфері, у т.ч. також стосовно державної експертизи землевпорядної документації. Відомо, що питання державної експертизи землевпорядної документації регулюються, зокрема, Законом України «Про державну експертизу землевпорядної документації», у статті 9 зазначено, що обов'язковій державній експертизі підлягають у т.ч. проекти землеустрою із забезпечення еколого-економічного обґрунтування сівозмін та упорядкування угідь. Неодноразово визнавалося, що розроблення такої документації є коштовним і практично малоким з аграріїв здійснюється, що стало підґрунтям для ліквідації зазначеної норми. Однак при цьому не запропонований жодний інший механізм спонукання сільгоспвиробників до дотримання екологічних нормативів господарювання, що для розвинутих країн є давньою та загальноприйнятою практикою. У цьому зв'язку можливість поліпшення ближчим часом небезпечної ситуації у

сфері використання вітчизняних сільгоспземель видається дуже сумнівною.

Висновки. Основними завданнями сучасного етапу вітчизняного агропродовольчого розвитку є стабілізація доходів сільгоспвиробників, гарантування доступності й безпечності агропродовольчої продукції, забезпечення належного екологічного статусу земельних і водних ресурсів сільськогосподарського виробництва. У цьому контексті ключові виклики сьогодення провокуються ціновою волатильністю на світовому продовольчому ринку, низькою доданою вартістю більшості видів експортованої Україною агропродовольчої продукції на фоні високого рівня залученості вітчизняного аграрного сектора у глобальний економічний простір, загостренням внутрішніх девальваційних та інфляційних процесів у країні поряд зі зниженою продовольчою купівельною спроможністю населення й високим рівнем залежності аграріїв від імпортних ресурсів виробництва, посиленням деградації ґрунтів і виснаження водних ресурсів, нарощуванням несприятливого впливу кліматичних змін.

Зменшення негативних наслідків реалізації таких викликів можливе з урахуванням комплексу факторів, що визначають вибір механізмів розв'язання проблем. У цьому зв'язку подальших досліджень потребують такі важливі питання, як оптимізація інтеграційних зв'язків сільського господарства й харчової промисловості, розвиток агрострахування, інфраструктури збуту агропродовольчої продукції, вітчизняної агроінноваційної системи, налагодження комплексної системи відстеження якості агропродовольчої продукції по всьому ланцюгу її виробництва та обігу.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2014. – № 2. – С. 5-21.
2. Грот А. Кто контролирует продовольствие... / А. Грот, А. Кинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scopsis.net/library/id_2109.html.
3. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16025#working>.
4. Житница планеты: Украина на третьем месте среди экспортеров зерна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biz.liga.net/all/prodovolstvie/stati/2800440-zhitnitsa-planety-ukraina-na-tret'em-meste-sredi-eksporterov-zerna.htm>.
5. Іващенко О. Про клімат і макарони / О. Іващенко // Дзеркало тижня. – 2015. – № 36-37. – 2-9 жовт. – С. 12.
6. Лупенко Ю.О. Результати і проблеми реформування сільського господарства України / Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Федоров // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 26-38.
7. Норберг Ю. В защиту глобального капитализма / Ю. Норберг ; пер. с англ. – М.: Новое издательство, 2007. – С. 205.

8. Пасхавер Б.Й. Агросфера: тенденції і перспективи розвитку / Б.Й. Пасхавер // Економіка АПК. –2015. – № 9. – С. 5-14.
9. Рынок безалкогольных напитков: товарный и рекламный аспекты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://adindex.ru/publication/analytics/conjuncture/2011/11/18/82507.phtml>.
10. Саблук П.Т. Економічний інтерес у розвитку аграрного виробництва : моногр. / П.Т. Саблук. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2014. – 356 с.
11. Украинский рынок цельномолочной продукции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infagro.com.ua/ryinok-tselnomolochnoy-produktsii-2015/>.
12. Финны создали мясо из овса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroportal.ua/news/tekhnologii/finny-sozdali-myaso-iz-ovsa/>.
13. Шубравська О.В. Агропродовольчий розвиток України в контексті глобальних викликів / О.В. Шубравська // Економіка АПК. – 2014. – №7. – С. 42-48.
14. Шубравська О.В. Агропродовольчий сектор в умовах кризи: основні тенденції та виклики розвитку / О.В. Шубравська // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 3. – С. 104-105.
15. Development and the Environment. World Development Report 1992. – NY: Oxford University Press. – P. 40.
16. FAO Food Price Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>.
17. Farm Bill 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome?navid=farmbill>.
18. Sources of Greenhouse Gas Emissions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.epa.gov/climatechange/ghgemissions/sources/agriculture.html>.
19. What's vegan cheese? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://realvegancheese.org/>.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2016 р.

* * *

Новини АПК

Відкрито ринки 11 країн світу для майже 300 підприємств м'ясо-молочної галузі

Сільське господарство нині є експортною галуззю в Україні. Частка агросектору в загальному експорті країни становить 38%. У 2015 році отримано рекордне зовнішньоторговельне сальдо по аграрній продукції +11 млрд дол. США. Таким чином, аграрна галузь забезпечила 12% загального обсягу ВВП, зазначив Міністр аграрної політики та продовольства України Олексій Павленко під час виступу на засіданні уряду.

«Завдяки таким показникам агросектор гарантував не тільки продовольчу безпеку, але і фінансову стабільність в країні. Всі ці досягнення – це кропітка щоденна робота всієї команди Мінагрополітики. Вважаю, що отримані рекордні показники є результатом проведених у 2015 році реформ. Я вірю, що в 2016 році ми досягнемо нових рекордів», – наголосив Міністр.

Олексій Павленко поінформував про основні досягнення агросектору за останній рік: «Ми не тільки вистояли в торговельній війні з Російською Федерацією, але й значно розширили експортну номенклатуру та завоювали нові ринки. Ми відкрили ринки низки країн для майже 300 підприємств м'ясо-молочної галузі. Це Китай, Ізраїль, Єгипет, Азербайджан, Молдова, Казахстан, Киргизія, Узбекистан, Вірменія та ОАЕ».

Міністр наголосив, що вже в поточному році було досягнуто домовленостей про поставки української аграрної продукції на ринок Ірану. Нещодавно вирішено питання щодо експорту курятини до ОАЕ й охолодженого м'яса яловичини та птиці до Ізраїлю. «Ведеться робота над відкриттям нових ринків, здійснюється узгодження вітчизняних норм та стандартів у сфері харчової безпеки з європейським законодавством, що дозволить українським виробникам інтегруватися до європейського ринку», – додав очільник відомства.

Він також зазначив, що минулого року аграрії перевершили рекорд по постачанню зернових – експортували 34,8 млн т. «Очікуємо чергового рекорду в новому маркетинговому році. Плануємо експортувати понад 36 млн т зернових. На сьогодні вже експортовано та підготовлено до експорту більше 31 млн т зернових, що підтверджує очікування Міністерства», – повідомив Олексій Павленко.

За його словами, у 2015 році сільськогосподарські підприємства отримали рекордну суму чистого прибутку – майже 90 млрд грн. Прибуток у вітчизняній валюті зріс у 2,5 раза, а у доларах США – в 1,4 раза. Таким чином, прибутковість сільського господарства досягла рівня 45,9%, що є найкращим показником за останні 10 років.

«Також бачимо приток інвестицій в сільське господарство. У 2015 році інвестиції у сільське господарство склали близько 1 млрд дол. У 2016 році планується збільшення їх до 2 млрд. Загалом іноземні інвестиції у галузь надходять більш як з 60 країн світу».

Прес-служба Мінагрополітики України